

VILNIAUS PEDAGOGINIS UNIVERSITETAS

Julita NAVAITIENĖ
Violeta RIMKEVIČIENĖ

***RAIDOS IR PEDAGOGINĖS
PSICHOLOGIJOS UŽDUOTYS***

2002

UDK 37.015.3(075.8)
Na282

ISBN 9955-516-39-9

Julita NAVAITIENĖ
Violeta RIMKEVIČIENĖ
RAIDOS IR PEDAGOGINĖS PSICHOLOGIJOS UŽDUOTYS

Tir. 150 egz. 2,75 sp. l. Užsak. Nr. 03-050
Išleido Vilniaus pedagoginis universitetas, Studentų g. 39, LT-2004 Vilnius
Maketavo ir spausdino VPU leidykla, T. Ševčenkos g. 31, LT-2009 Vilnius
Kaina sutartinė

© Vilniaus pedagoginis universitetas

Turiny

PRATARMĖ	5
I. RAIDOS PSICHOLOGIJOS UŽDUOTYS	6
TEMA: RAIDOS PSICHOLOGIJOS TEORIJOS	6
TEMA: RAIDOS KRYPTYS	8
TEMA: RAIDOS ŠALTINIAI	8
TEMA: MORALĖS RAIDA	12
TEMA: SAVIMONĖS RAIDA	13
TEMA: KŪDIKYSTĖ IR VAIKYSTĖ	14
TEMA: PAAUGLYSTĖ IR JAUNYSTĖ	18
TEMA: PSICHINĖ BRANDA	22
TEMA: SUAUGUSIO IR SENO ŽMOGAUS RAIDA	23
II. PEDAGOGINĖS PSICHOLOGIJOS UŽDUOTYS	25
TEMA: MOKYMO(-SI) TIKSLAI	25
TEMA: MOKYMO(-SI) MODELIAI	32
TEMA: VERTINIMAS	38
LITERATŪRA	44

PRATARMĖ

Raidos psichologija tiria žmogaus psichinio vystymosi dėsniumus visais žmogaus gyvenimo tarpsniais: nuo prasidėjimo iki mirties. Žinodami šiuos dėsniumus ir atsižvelgdami į juos savo veikloje, žmonės sklandžiau bendrauja, numato ateitį, greičiau susivokia savyje. Pedagoginės psichologijos tikslas – nagrinėti ugdymo psichologinius dėsniumus.

„Raidos ir pedagoginės psichologijos užduotys“ – tai mokymo priemonė, skirta studentams, studijuojantiems „Raidos ir pedagoginės psichologijos“ kursą. Šio leidinio tikslas – padėti išnagrinėti, išanalizuoti, interpretuoti, įvertinti raidos ir pedagoginės psichologijos faktus bei reiškinius, susieti juos su būsimąja praktine pedagogine veikla.

„Raidos ir pedagoginės psichologijos užduotys“ gali būti naudojamos kaip mokymo metodinė priemonė paskaitų arba seminarų metu, taip pat savarankiškam studentų darbui įvertinti. Mokymo priemonę sudaro dvi dalys: 1) raidos psichologijos užduotys, jas parengė Julita Navaitienė, 2) pedagoginės psichologijos užduotys, jas parengė Violeta Rimkevičienė.

Atrenkant raidos ir pedagoginės psichologijos praktines užduotis studentams, vadovautasi sistemingumo ir įdomumo principais. Parinktos užduotys, padedančios patikrinti žinias apie psichinio vystymosi dėsniumus kūdikystės, vaikystės, paauglystės, jaunystės, brandos ir senatvės laikotarpiais. Atskiros užduotys skirtos žinioms apie moralės ir savimonės raidos ypatumus patikrinti. Ypač daug dėmesio reiktų skirti užduotims, susijusioms su psichinės brandos kriterijais, nes žinios apie psichinę brandą yra tolimesnių raidos ir pedagoginės psichologijos studijų pagrindas. Pedagoginės psichologijos užduotys sietinos su mokymo(-si) tikslų (siaurąją prasme) formulavimu, mokymo(-si) modelių sampratų analize, jų ryšių su ugdymo metodais apibūdinimu bei vertinimo tipų palyginimu.

Manome, kad pateiktų užduočių atlikimas gali būti naudingas tiek norint patikrinti raidos ir pedagoginės psichologijos žinių lygį, tiek skatinant studentus aktyviai naudoti išmoktą medžiagą.

I. RAIDOS PSICHOLOGIJOS UŽDUOTYS

TEMA: RAIDOS PSICHOLOGIJOS TEORIJOS

1 užduotis

Pažymėkite teisingus atsakymus.

- 1) Pastiprinimo sąvoka vartojama:
  - a) kognityvinėje,
  - b) informacinėje,
  - c) bihevioristinėje teorijose.

- 2) Žmogaus ir kompiuterio panašumą akcentuoja:
  - a) etologinė,
  - b) informacinė,
  - c) bihevioristinė teorija.

- 3) Kognityvinė raidos teorija atskleidžia:
  - a) vaiko socialinę kogniciją,
  - b) vaiko intelekto raidą,
  - c) vaikystėje patirtų emocijų išgyvenimų reikšmę.

- 4) Psichoanalitinėje teorijoje I žmogaus raidos stadija vadinama:
  - a) analinė,
  - b) genitalinė,
  - c) oralinė.

- 5) Bihevioristinės raidos teorijos kūrėjai:
  - a) skiria 8 žmogaus gyvenimo stadijas,
  - b) neskiria jokių raidos stadijų,
  - c) skiria 5 žmogaus gyvenimo stadijas.

- 6) Vaiko smalsumą, kaip pagrindinį raidos veiksnį, pabrėžia:
  - a) kognityvinė,
  - b) informacinė,
  - c) humanistinė teorija.

- 7) Etologinė raidos teorija pagrindiniu raidos veiksniumi laiko:
  - a) įgimus biologinius procesus,

- b) pozityvų socialinį elgesį,
  - c) stiprią vidinę motyvaciją.
- 8) Raidos psichologija nagrinėja:
- a) kognityvinę raidą,
  - b) socialinę raidą,
  - c) ir vieną, ir kitą.
- 9) Paveldimumo įtaką žmogaus raidai sumenkina:
- a) bihevioristinė,
  - b) psichoanalitinė,
  - c) kognityvinė teorija.
- 10) Žmogaus psichinę raidą gali paveikti:
- a) bendravimo trūkumas,
  - b) judesių ribojimas,
  - c) abu veiksniai.
- 11) Vienas iš žymiausių bihevioristų yra:
- a) Froidas,
  - b) Eriksonas,
  - c) Skinneris.
- 12) Psichoanalitinę raidos teoriją sukūrė:
- a) Eriksonas,
  - b) Skinneris,
  - c) Froidas.
- 13) Psichosocialinę raidos teoriją sukūrė:
- a) Skinneris,
  - b) Eriksonas,
  - c) Froidas.
- 14) Psichosocialinėje raidos teorijoje ypatinga reikšmė suteikiama:
- a) vaikystės stadijai,
  - b) paauglystės stadijai,
  - c) visoms žmogaus gyvenimo stadijoms.
- 15) Raidos psichologijoje yra:

- a) viena teisingiausia teorija,
- b) daug įvairių teorijų,
- c) dvi populiariausios teorijos.

16) Raidos psichologija tiria žmogaus psichinę raidą:

- a) ankstyvaisiais gyvenimo metais,
- b) nuo prasidėjimo iki mirties,
- c) nuo gimimo iki senatvės.

TEMA: RAIDOS KRYPTYS

2 užduotis

Susipažinkite su situacijomis iš paauglių gyvenimo. Kuriai iš trijų raidos krypčių – fiziologinei, socialinei ar pažinimo – priskirtumėte pokyčius? Kodėl?

Situacijos

A. 14 metų Adas puikiai skambina pianinu. Anksčiau jis mėgdavo pasi-puikuoti savo gebėjimu prieš gimines ir draugus, o dabar rausta ir gūžiasi, kai tėvai prašo paskambinti ką nors svečiams.

B. 15 metų Kristė trenkė durimis ir išbėgo iš namų, kai tėvas paprašė jos išimti iš indaplovės lėkštes. Bėgdama ji šaukė: „Visi nurodinėja man, ką aš turiu daryti. Visiškai nebeturiu laiko sau“.

C. Dabar, kai Petrui pagaliau sukako 16 metų, jis tapo kantresnis: nebe- pyksta ant tėvo, kad šis nelanko bažnyčios. Vakar Petras pasakė, kad gerai, jog žmonės turi savo nuomonę ir kad visų žmonių įsitikinimus reikia gerbti.

D. Vargšelis Nedas: jam jau 13 metų, o jį išmetė iš berniukų choro. Pirma jis dainavo puikiu altu, o dabar nuolat turi balso problemų, „vis nusidainuo- ja“.

E. Po tryliktojo gimtadienio Aušra nebedėvi daugelio savo rūbų. Į mo- kyklą ji vaikšto su džinsais ir megztiniu. Tėvams atsako: „Bet taip rengiasi visi mano draugai. Aš nenoriu būti balta varna“.

TEMA: RAIDOS ŠALTINIAI

3 užduotis

Atsakykite į klausimus raštu. Jeigu negalite atsakyti į kurį nors klausimą (neprisimenate, neturite informacijos), rašykite „nežinau“.

Klausimai

I.

1. Kaip gyveno Jūsų proseneliai (gerai ar blogai, ką dar žinote apie jų gyvenimą)?
2. Kaip gyvena Jūsų seneliai (gerai ar blogai, ką dar žinote apie jų gyvenimą)?
3. Kelintas vaikas esate šeimoje (pirmas, antras... paskutinis)?
4. Kiek vaikų norėjo turėti Jūsų tėvai?
5. Ar esate „norėtas“ vaikas (ar Jūsų tėvai norėjo, kad gimtumėte)?
6. Gal žinote, kur ir kada tėvai Jus pradėjo?
7. Koks motinos požiūris į Jūsų gimimą (teigiamas ar neigiamas)?
8. Kas buvo šalia Jūsų Jums gimstant?
9. Kas išrinko Jums vardą?
10. Kodėl būtent tokį?
11. Ką reiškia Jūsų pavardė (kokia Jūsų pavardės kilmė)?
12. Kaip Jus vadindavo tėvai vaikystėje (kokiais vardeliais)?
13. Kaip Jus vadindavo klasės draugai (kokiomis pravardėmis)?
14. Kaip dabar Jus vadina kurso draugai?

II.

1. Ką dažniausiai sakydavo apie Jus Jūsų tėvai vaikystėje (geras ar blogas)?
2. Kokią gyvenimo pamoką, kurios neužmiršote iki šiol, esate gavęs vaikystėje?
3. Kokie Jums atrodė suaugusieji, kai buvote mažas (geri ar blogi)?
4. Ar esate Laimėtojas?
5. Kokie buvo tėvų tarpusavio santykiai, kai buvote mažas (geri ar blogi)?
6. Kokie žmonės Jūsų tėvams labai nepatinka?
7. Kokie žmonės Jūsų tėvams labai patinka?
8. Kas paprastai atsitinka tokiems žmonėms kaip Jūs?

III.

1. Koks mėgstamiausias Jūsų tėvo posakis?
2. Koks mėgstamiausias Jūsų motinos posakis?
3. Jeigu Jūsų šeima užliptų į sceną, tai kokio žanro pjesę suvaidintų (tragediją, komediją, buitinę dramą, absurdo pjesę, tragikomediją)?

IV.

1. Kokia mėgstamiausia Jūsų vaikystės pasaka?
2. Kas Jums tą pasaką skaitydavo arba pasakodavo?
3. Kas buvo Jūsų mėgstamiausias herojus vaikystėje?
4. Ką dažniausiai sako Jūsų motina, susidūrusi su gyvenimo sunkumais?
5. Ką dažniausiai sako Jūsų tėvas, susidūręs su gyvenimo sunkumais?
6. Ko tikėtės iš gyvenimo?
7. Pabaikite sakinį: „Jeigu tiktai...“
8. Kas dabar vaidina Jums Kalėdų senelio vaidmenį?
9. Ar tikite nemirtingumu?
10. Kokius žaidimus dažniausiai žaisdavote su savo tėvais, kai buvote mažas?
11. Kokie buvo Jūsų santykiai su mokytojais (geri ar blogi)?
12. Kokie buvo Jūsų santykiai su bendraklasiais (geri ar blogi)?

V.

1. Apie ką dažniausiai kalbatės su draugais?
2. Kas šiandien yra Jūsų herojus?
3. Ar pakinta Jūsų tėvų elgesys viešumoje (ar jie elgiasi kitaip, negu būdami vieni)?
4. Apie ką Jūsų tėvai kalbasi, būdami vieni?
5. Ar Jus dažnai kankina košmarai?
6. Parašykite dažnai pasikartojančio sapno turinį.
7. Ar kada nors esate patyręs haliucinacijų?
8. Koks žmonių požiūris į Jus dabar (teigiamas ar neigiamas)?
9. Ką savo gyvenime norėtumėte pasiekti?
10. Ko savo gyvenime norėtumėte išvengti?
11. Ką norėtumėte padaryti su savo gyvenimu?
12. Ką veiksitate po penkerių metų?
13. Kokį gyvūną mėgstate labiausiai?
14. Koks Jūsų gyvenimo šūkis?

VI.

1. Kiek planuojate turėti vaikų?
2. Kiek kartų planuojate susituokti?
3. Kiek kartų buvo susituokę Jūsų tėvai?
4. Ar tėvai yra sėdėję kalėjime?
5. Ar tėvai yra gydęsi psichiatrinėje ligoninėje?
6. Ar tėvai yra gydęsi nuo alkoholizmo?

7. Ar tėvai yra bandę žudyti?
8. Ką veikssite, kai pasensite?

VII.

1. Kiek bus Jums metų, kai mirsite?
2. Kodėl būtent tiek?
3. Ką norėtumėte matyti šalia savęs savo mirties valandą?
4. Kokie galėtų būti Jūsų paskutiniai žodžiai?
5. Kokį palikimą norėtumėte palikti paveldėtojams?
6. Ką pats parašytumėte ant savo antkapio?
7. Kokį siurprizą norėtumėte palikti artimiesiems po savo mirties?

Naudojant šį klausimyną galima nustatyti, pagal kokį gyvenimo scenarijų Jūs gyvenate.

„Gyvenimo scenarijaus“ teoriją sukūrė JAV psichologas Erikas Bernas. Jo teigimu, mes jau vaikystėje susikuriame nesąmoningą savo gyvenimo planą – psichologinį gyvenimo scenarijų. Kad ir kaip bebūtų keista, psichologinis scenarijus turi labai daug ką bendro su teatro scenarijumi. Kartais jis būna panašus į sentimentalią dramą, kartais – į fantastinius nuotykius, tragediją, farsą, romaną, linksmą komediją ar nuobodžią pjesę.

Psichologinis scenarijus – tai asmenybės gyvenimo veiksmų planas, kuriame numatoma, į kokį tikslą orientuoti asmenybę ir kaip to tikslo siekti.

Kaip sukuriamas gyvenimo scenarijus?

Anot E. Berno, vos gimęs vaikas pradeda kaupti informaciją apie jį supantį pasaulį. Teigiami arba neigiami kontaktai su aplinka sukelia pojūčius, kurie turi įtakos informacijos apie save, savo vertingumą kaupimui. Vaikai, kurie švelniai glaudžiami prie krūtinės, kuriems šypsomasi, kurie šnekinami, kaupia vienokią informaciją apie save, o vaikai, kurie imami į rankas su baime, priešišku, nerimu, – kitokią. Tėvai, seneliai ir kiti suaugusieji siunčia vaikui įvairius pranešimus, pavyzdžiui: „Tu nieko nepasieksi“; „Vieną dieną tu būsi įžymi“; „Tu – baisus vaikas“; „Tu lėta kaip vėžlys“; „Tu ne viso proto“.

Vaikystėje, E. Berno nuomone, gauname daugybę mūsų gyvenimą programujančių pranešimų apie savo galimybes, grožį, protą, sveikatą, ateitį ir t. t.

Iki septynerių metų tėvai ir kiti svarbūs žmonės parašo mums gyvenimo scenarijų, o paauglystėje mes jį papildome, priartiname prie realybės. Bet visa tai vyksta giliai pasąmonėje.

Galimi trys gyvenimo scenarijų variantai:

- ◆ laimėtojo,
- ◆ nelaimėtojo,

◆ pralaimėtojo.

Laimėtojo scenarijus leidžia žmogui ne tik kelti tikslus, bet ir pasiekti juos: tapti turtingam, įžymiam, laimingam ir pan. Laimėtoją paprastai lydi ir sėkmė.

Pralaimėtojo scenarijus verčia žmogų praleisti geras progas, abejoti ir nepasitikėti. Jeigu jis ir pasiekia užsibrėžtą tikslą, tai labai didelė kaina.

Nelaimėtojo scenarijus neleidžia žmogui rizikuoti. Dėl to žmogus dažniausiai nei pralaimi, nei laimi.

4 užduotis

Kuris iš trijų raidos veiksnių, Jūsų nuomone, yra svarbiausias? Kada kiekvienas iš jų pradeda veikti žmogaus raidą?

Raidos veiksniai:

- 1) genetinis paveldas,
- 2) aplinka,
- 3) savasis AŠ.

TEMA: MORALĖS RAIDA

5 užduotis

Perskaitykite istoriją. Kuris iš herojų, Jūsų manymu, elgėsi blogiausiai, ir kodėl?

Istorija

Vieną kartą gyveno moteris Abigailė. Ji mylėjo Gregorį. Gregoris gyveno už upės. Tiltą per šią upę buvo nunešęs vanduo. Abigailė norėjo būti su Gregoriu, tačiau nuplaukti pas jį pati negalėjo: upėje veisėsi krokodilai-žmogėdros. Valtelę turėjo tik kaimynas Sindbadas, bet jis išskėlė Abigailei sąlygą: duos valtelę tik po to, kai ji užmokės jam savo kūnu. Abigailė nuėjo pas kitą savo kaimyną Evaną, papasakojo apie Sindbado sąlygą ir paprašė patarimo arba pagalbos. Evanas atsisakė kištis į jų reikalus.

Abigailė sutiko su Sindbado sąlyga. Jis ją perkėlė į kitą upės krantą.

Kai Abigailė papasakojo savo mylimajam Gregoriui, kaip jai pavyko jį aplankyti, jis su panieka ją atstūmė.

Įsižeidusi ir labai nelaiminga Abigailė nuėjo pas Gregorio draugą Slagą ir viską papasakojo. Išklaušęs Abigailę, Slagas primušė Gregorį. Abigailė džiaugėsi, tai matydama.

6 užduotis

Perskaitykite aprašytą situaciją ir patarkite Aistei, ką daryti. Paaiškinkite, kuo remiatės, duodami tokį patarimą.

Situacija

Aštuonmetė Aistė mėgsta laiptoti į medžius. Ji – geriausia laiptotoja net tarp berniukų. Vieną dieną ji įlipo į aukštą medį ir netyčia iškrito. Aistės tėtis paprašė, kad ji pažadėtų niekada daugiau nebelaiptoti į medžius, ir Aistė davė garbės žodį.

Kitą dieną Monikos kačiukas įlipo į medį, bet nebegalėjo išlipti ir gailiai kniaukė. Monika maldavo Aistės nukelti kačiuką, tačiau padėjusi Monikai Aistė sulaužytą duotą žodį tėčiui.

TEMA: SAVIMONĖS RAIDA

7 užduotis

Perskaitykite trijų skirtingo amžiaus merginų atsakymus į klausimą „Kas tu esi?“. Apytiksliai nurodykite kiekvienos merginos amžių. Kokie išryškėja merginų savimonės skirtumai?

Atsakymai

1. „Esu Lina. Mergina. Mokinė. Tamsiaplaukė. 160 cm ūgio. Riedutininkė.“
2. „Esu Iveta. Esu žmogus. Negraži. Per aukšta. Truputį senamadiška. Draugiška.“
3. „Aš esu aš. Demokratiška. Žemės planetos gyventoja. Esu viskas ir esu niekas.“

8 užduotis

Perskaitykite dilemą ir padėkite Tomui ją išspręsti.

Dilema

Tomas nori nupirkti savo geram draugui Markui gimtadienio dovaną. Bevaikščiodamas po parduotuves, susitinka Marką ir sužino, kad padvėsė mylimas Marko šuo. „Esu baisiai nuliūdęs, – sako Markas, – niekada negalėsiu pažiūrėti į kitą šunį.“ Visgi Tomui kyla mintis užsukti į gyvūnėlių parduotuvę. Čia parduodami tik du šuniukai, bet ir tuos gali greitai nupirkti.

Atsakykite į klausimus:

1. Ar Tomas nupirks Markui šuniuką?
2. Jeigu nupirks, tai kodėl?
3. Jeigu nepirks, tai kodėl?
4. Kodėl žmogus kartais viena sako, o kita galvoja?
5. Kaip jūsų savimonėje reiškiasi savasis AŠ ir viešasis AŠ?

TEMA: KŪDIKYSTĖ IR VAIKYSTĖ

9 užduotis

Tėvai diskutuoja dėl vaiko auklėjimo. Padėkite tėvams apsispręsti, kuris iš jų, Jūsų manymu, yra teisus, ir nurodykite, kodėl Jūs taip manote.

Situacijos

1.

Tėtis: „Kažkas su Simu tikrai negerai. Jis pradėjo bijoti žmonių, o seniau buvo toks draugiškas. Kai tik jį ima ant rankų nepažįstamas žmogus, jis iš karto pradeda verkti.“

Mama: „Jis visiškai normalus berniukas. Jam jau greitai sukaks metukai, ir jis puikiai skiria pažįstamus ir nepažįstamus žmones. Simas pasitiki tik pažįstamais – tai juk visiškai normalu.“

2.

Mama: „Nepalik Gretos vienos lovelėje, kai ji geria iš buteliuko. Maitinimo metu reikia kalbėtis su vaiku, kad jis jaustų mūsų rūpestį ir meilę.“

Tėtis: „Niekai. Kaip tik nereikia jos blaškyti ir atitraukti jos dėmesį nuo valgio. Gretai jau pusė metų, ji turi mokytis savarankiškumo.“

3.

Mama: „Dabar, kai turime vaikutį, privalėsime būti labai organizuoti. Vaikai turi valgyti kas keturias valandas. Aišku, bus sunku vis žiūrėti į laikrodį, bet juk tai vaiko labui.“

Tėtis: „Manau, kad vaikas puikiai apsieis be jokio režimo. Kodėl negalėtume valgydinti jį tada, kai jis bus alkanas? Juk mudu irgi valgom tik tada, kai norim valgyti.“

4.

Tėtis: „Tegul mažoji Aistė guli savo lovelėje. Joje ji jaučiasi saugi. Jeigu mes tąsysime ją tai šen, tai ten, jos galvelėje viskas susimaišys ir ji išsigąs.“

Mama: „Gal geriau ją panešiok. Skaičiau, kad vaiką reikia stimuliuoti, o ne laikyti paguldytą lovelėje.“

5.

Tėtis: „Ar pastebėjai, kad Vilius vietoj apelsinas sako esinas? Reikia dažniau ir taisyklingiau tarti šį žodį, tada jis greičiau jį išmoks.“

Mama: „Bet jis taip originaliai kraipo žodžius. Juk tai taip žavu. Geriau aš užrašinėsiu, ką jis sako.“

6.

Mama: „Kremtuosi dėl Jonuko: nei iš šio, nei iš to jis pradėjo bijoti eiti miegoti. Jis verkia ir skundžiasi, kad jam baisu. Manau, kad jis tik apsimeta, norėdamas sulaukti mūsų dėmesio. Gal reiktų pradėti jį už tokius kaprizus bausti?“

Tėtis: „Jonukui tik dveji metai. Gal iš tiesų jam baisu naktį? Tik jau nebauskime jo. Daug vaikų ko nors bijo. Geriau paklauskim, ko jis bijo.“

10 užduotis

Įsivaizduokite, kad Jūsų paprašė pabūti su 10 dienų kūdikiu. Mama jį pamaitino ir išėjo. Kūdikis penkias minutes gulėjo tyliai, judindamas rankytes ir kojytes. Po to staiga ėmė verkti ir verkė vis garsiau ir garsiau. Parašykite tris jo nuraminimo būdus.

11 užduotis

Perskaitykite mamos ir dviejų jos vaikų (šešiametės Kotrynos ir trimečio Armino) pokalbio stenogramą. Kokie vaikų psichikos bruožai atsispindi pokalbyje?

Pokalbio stenograma

Kotryna: „Mamyte, liepk jam baigti.“

Mama: „Ką baigti? Kas atsitiko?“

Kotryna: „Arminas nenustoja klausinėti. O klausia netaisyklingai.“

Mama: „Ko gi jis klausia?“

Kotryna: „Jis sako: „Kodėl uodega?“ arba „Jau pasižiukšlinai?“. Gal jis išprotėjęs?“

Mama: „Ne, tikrai neišprotėjęs. Trejų metų vaikai labai mėgsta klausinėti, bet ne visada klausia taisyklingai, taip, kaip didelės šešerių metų mergaitės.“

Kotryna: „Kai jis įsikišo į burną kaladėlę, aš paklausiau, kodėl jis ją bando valgyti. Jis atsakė: „Todėl, kad raudona.“ Argi ne kvaila taip sakyti?“

Mama: „Visiškai ne. Jei tavęs paklausčiau, kiek bus prie 2 759 pridėjus 6 347, ar galėtum atsakyti?“

Kotryna: „Mmm...ne.“

Mama: „Taigi yra ir tau per sunkių klausimų. Klausk Armino, kuo jis vardu ir jis atsakys. Bet jei klausi „kodėl“, jis ne visada galės atsakyti.“

Kotryna: „Bet, mama, jis vis klausia: „Kodėl tas, kodėl anas?“ Aš nebegaliu.“

Mama: „Arminai, kodėl atidarei šaldytuvą?“

Arminas: „Kojinės.“

Mama: „Bet juk tavo kojinyčių nėra šaldytuve.“

Arminas: „Amis padėjo. Dalo saltas kojines.“

Kotryna: „Mama, jo kojinės tikrai šaldytuve.“

Arminas: „Mausiu kojines ant pilstų.“

Kotryna: „Ant kojų, Arminai, ant kojų...“

Arminas: „Kodėl ant kojų?“

12 užduotis

Perskaitykite teiginius apie kūdikius ir vaikus. Pažymėkite teisingus.

1. Visi naujagimiai yra fiziškai patrauklūs.
2. Kūdikio akių spalva nesikeičia.
3. Kūdikis gali pajusti tėvų nuotaikas iš to, kaip su juo elgiamasi.
4. Gulėdamas ant nugaros, kūdikis geriausiai mato daiktus, jeigu jie yra 18–30 cm atstumu, lovytės ar vežimėlio šonuose.
5. Tėvai, rinkdami žaislus kūdikiui, turi prisiminti, kad vaikams patinka daiktai su smulkiomis detalėmis.
6. Įsiklausę į kūdikio verkimą, tėvai negali pasakyti, ar jis verkia iš alkio, ar iš skausmo.
7. Kai naujagimis plačiai nusišypso, tai reiškia, kad jis jus myli labiausiai.
8. Tėvai, kurie kiekvieną kartą, kūdikiui verkiant, ima jį ant rankų, rizikuoja jį išlepinti.
9. Čiulptukas neduoda jokios naudos.
10. Situacijos, kai dvejų metų vaikas sako „ne“ ir atsisako tėvų pagalbos, rodo, kad formuojasi linkusi save kaltinti asmenybė.
11. Dvejų metų vaikas gali suprasti viską, kas jam sakoma.
12. Dvejų metų vaikas dažnai sėdasi ant kėdės taip: pirmiausiai atsiklaupia ant jos, o po to pasisukęs atsisėda. Tai rodo, kad atbuliniai judesiai vystosi lėčiau negu judesiai pirmyn.
13. Pirmaisiais dvejais metais tėvai paprastai skirtingai elgiasi su berniukais ir mergaitėmis, nes berniukai yra agresyvesni ir labiau domisi lyčių klausimais.
14. Kai dvejų metų vaikai yra kartu, labai tikėtina, kad jie bendraus vienas

- su kitu ir dalysis žaislais.
15. Dvejų metų vaikai jau domisi televizoriumi.
  16. Dvejų metų vaikai linkę vengti naujų, jiems neįprastų dalykų.
  17. Lavinamąją funkciją atliekantys žaislai negali labai paspartinti dvejų metų vaiko protinį vystymąsi.
  18. Trečiaisiais gyvenimo metais vaikas mėgsta statyti figūras iš kaladėlių.
  19. Kova tarp dvejų metų vaikų yra daugiau žodinis įžeidinėjimas nei veiksmas.
  20. Dvejų metų vaikas dar negali šokinėti ant abiejų kojų.
  21. Piršto čiulpimas ankstyvojoje vaikystėje laikomas neurotišku elgesiu.
  22. Daugumai dvejų metų vaikų reikia po pietų miegoti.
  23. Ikimokyklinuko žaidimas paprastai yra vaikų gyvenimo pamėgdžiojimas.
  24. Jeigu ikimokyklinukas retsykiais užsikerta kalbėdamas, tėvams nereikia labai tuo rūpintis.
  25. Geri tėvai turi atsakyti į kiekvieną ikimokyklinuko klausimą.
  26. Ikimokyklinukas gali stropiai dirbti šalia suaugusiųjų visą dieną.
  27. Ikimokyklinuko galimybės mokytis yra beveik neribotos.
  28. Jeigu ikimokyklinukas dažnai pasakoja nerealias istorijas ir daug fantazuoja, reikia pasikonsultuoti su vaikų psichiatru.
  29. Ikimokyklinukas vienas pats, prisiimdamas visą atsakomybę, gali maudytis, apsirengti ir pavalgyti.
  30. Ikimokyklinuko kalbą sudaro žodžiai, susiję su šeima, namais, žaislais.
  31. Ikimokyklinukas vis lengviau atsiskiria nuo tėvų, nes turi geresnę atmintį ir labiau pasitiki savimi.
  32. Ikimokyklinukas labai sielvartauja dėl šeimos nario, draugo ar gyvūnelio netekimo, nes jau žino, kad mirtis yra pastovus ir negrįžtamas reiškinys.
  33. Ikimokyklinio amžiaus vaiko smulkieji motoriniai įgūdžiai jau suformuoti taip, kad jis gali nerti vašeliu.
  34. Ikimokyklinukas jau gali su kuo nors susidraugauti už šeimos ribų.
  35. Visos auklėjimo priemonės turi padėti ikimokyklinukui išmokti būti atsakingam už savo elgesį. Todėl reikia parengti taisyklių, kurių jis privalo laikytis, sąrašą.
  36. Ikimokyklinukai dar per maži, kad būtų galima juos mokyti apsaugoti nuo pagrobimo ar kitokio pavojaus.
  37. Geriausias būdas parengti ikimokyklinuką mokyklai yra leisti jam pasikalbėti apie mokyklą su pirmokėliu.
  38. Mokytoja yra svarbiausias ir įtakingiausias asmuo, formuojantis pradinuko moralines vertybes.
  39. Pradinukams žaidimo taisyklės yra labai svarbios, ir jie labai stengiasi jų tiksliai laikytis savo žaidimuose su bendraamžiais.

40. Įvairūs miego sutrikimai labai dažnai būdingi pradinukams.
41. Terminas disleksija apibūdina ligą.
42. Pradinuką labiausiai liūdina blogi mokymosi balai.
43. Dauguma pradinukų turi arba nori turėti gyvūnelį.
44. Apibūdindami save, pradinukai pasakoja apie savo charakterio savybes.
45. Pradinukas netinkamai elgdamasis dažniausiai siekia parodyti galią.
46. Pradinukui iš įvairių rūšių žaislų labiausiai patinka stalo žaidimai.
47. Dauguma pradinukų savo tėvus vertina neigiamai.
48. Pradinukams labiausiai tinka apibūdinimas „optimistiški“.

TEMA: PAAUGLYSTĖ IR JAUNYSTĖ

13 užduotis

Perskaitykite įvairių psichikos ypatumų sąrašą. Pažymėkite būdingus paauglio psichikos ypatumus.

Ypatumų sąrašas

1. Savęs priėmimas (akceptacija).
2. Jausmų subtilumas.
3. Draugų pasirinkimas.
4. Socialinis pasyvumas.
5. Elgesys, priklausantis nuo paskatinimo.
6. Objektivi situacijų interpretacija.
7. Noras aiškintis faktus ir teorijas.
8. Netolerantiškumas.
9. Netikrumas, abejojimas savimi.
10. Jausmų stiprumas.
11. Universalaus ir vienintelio atsakymo ieškojimas.
12. Elgesys, priklausantis nuo vidinių principų.
13. Daug interesų.
14. Ryšiai su daugybe draugų.
15. Subjektyvi situacijų interpretacija.
16. Savikontrolė.
17. Elgesio motyvas – malonumas.
18. Elgesio motyvas – pareiga.
19. Lyties priėmimas (akceptacija).
20. Tėvų kontrolė.
21. Keli gilūs interesai.
22. Pranašumo poreikis.

14 užduotis

Perskaitykite teiginius apie paauglių raidą. Pažymėkite, Jūsų manymu, teisingus.

- √ Paauglystė prasideda sulaukus 10 metų.
- √ Pagrindinė paauglių konfliktų su tėvais priežastis – noras išsaugoti savo paslaptis.
- √ Paaugliai geriausiai išmoksta savarankiškumo ir atsakomybės stebėdami tėvus.
- √ Dažniausia paauglių bėgimo iš namų priežastis – noras patirti nuotykių.
- √ Paauglių veikla panaši į jų draugų veiklą.
- √ Ankstyvojoje paauglystėje paaugliai draugus apibūdina kaip žmones, iš kurių galima pasimokyti.
- √ Vienintelis kriterijus, lemiantis paauglio populiarumą, yra fizinis patrauklumas.
- √ Paaugliai pradeda eiti į pasimatymus, kai jų draugai pradeda eiti į pasimatymus.
- √ Naujas mąstymo būdas paauglystėje įgalina paauglį greičiau skaityti ir skaičiuoti.
- √ Paauglio šauksmo „jūs manęs nesuprantat“ ar atsisakymo eiti į mokyklą, nes plaukai blogai atrodo, priežastis yra nebrandumas ir užsispyrimas.
- √ Didžiausią įtaką paauglio savęs vertinimui turi visuomenės nuomonė.
- √ Paauglių elgesio sutrikimai dažniau pastebimi šeimose, kur nėra pakankamos kontrolės.
- √ Svarbiausias paauglio tėvų uždavinys – suteikti paaugliui nepriklausomybę ir paramą.
- √ Paaugliai labai skiriasi savo kalbos maniera ir rengimosi stiliumi.
- √ Paaugliai nori turėti teisę gyventi savarankiškai.
- √ Labiausiai tikėtina, kad neigiamai save vertins anksti subrendę vaikinai.
- √ Apie 80 procentų paauglių sako buvę įsimylėję bent vieną kartą.
- √ Paaugliai dažniausiai būna idealistai.
- √ Sveikai maistančiam paaugliui būdingas ryškus laimės pojūtis.
- √ Paauglystėje ieškoma tapatumo, t. y. bandoma pažinti save, suvokti savo vidinį pasaulį.
- √ Religinės sektos gali būti patrauklios paaugliams, nes jos padeda

- stiprinti išsipareigojimo jausmą.
- √ Labiausiai tikėtina, kad paauglys išbandys tabaką ir alkoholį, o ne narkotikus.
  - √ Didžiausią įtaką būsimai paauglio karjerai turi kito žmogaus karjeros pavyzdys.

15 užduotis

Pažymėkite teisingus atsakymus.

1. Paauglystė prasideda:

- a) keturioliktaisiais gyvenimo metais,
- b) devintaisiais gyvenimo metais,
- c) nuo lytinio brendimo pradžios.

2. Paauglys protauja kaip:

- a) vaikas,
- b) mokslininkas,
- c) empirikas.

3. Kultūrinis-antropologinis paauglystės vertinimas remiasi:

- a) biologiniu paauglio elgesio pagrindu,
- b) kultūrinių veiksnių svarba paauglio elgesiui,
- c) vidinio AŠ įtaka paauglio elgesiui.

4. E. Eriksono teorijoje paauglystės laikotarpis yra:

- a) septintasis žmogaus gyvenimo ciklas,
- b) ketvirtasis žmogaus gyvenimo ciklas,
- c) penktasis žmogaus gyvenimo ciklas.

5. Paaugliui būdingas:

- a) konkretus operacinis mąstymas,
- b) formalus operacinis mąstymas,
- c) sensomotorinis mąstymas.

6. Psichosocialinis moratoriumas tai:

- a) atidėtas sprendimas laiko atžvilgiu,
- b) bendravimo nutraukimas su tėvais,
- c) mąstymo egocentriškumo išraiška.

7. Refleksija tai:

- a) binarinė propozicija,
- b) mąstymo labilumas,
- c) mąstymas apie mąstymą.

8. Žmogaus tapatumas pradeda formuotis:

- a) vaikystėje,
- b) paauglystėje,
- c) kūdikystėje.

9. Loginiame mąstyme svarbiausia:

- a) teiginio realumas,
- b) teiginio patikrinamumas,
- c) teiginio teisingumas.

10. Svarbiausias draugystės požymis penkioliktaisiais gyvenimo metais yra:

- a) bendra veikla,
- b) pakantumas individualiems skirtumams,
- c) abipusis pasitikėjimas.

11. Jeigu paauglys elgiasi priešingai, negu tikimasi, tai yra:

- a) egocentiškumas,
- b) tapatumo moratoriumas,
- c) neigiamas tapatumas.

12. Įprasti tikslai paauglystės laikotarpiu yra:

- a) susirasti draugų,
- b) mąstyti apie ateitį,
- c) abu dalykai.

13. Rasti tapatumą trukdo:

- a) priešingos vertybės,
- b) greiti socialiniai pokyčiai,
- c) ir viena, ir kita.

14. Propozicija yra:

- a) nusistatymas kieno nors atžvilgiu,
- b) tvirtinimas apie ką nors,

c) nauja intelekto struktūra.

15. Paauglio socializacijai vadovauja:

- a) visuomenė,
- b) bendraamžiai,
- c) mokykla.

16. Paauglio kuriamoms teorijoms būdingas:

- a) konkretumas,
- b) idealumas,
- c) empiriškumas.

TEMA: PSICHINĖ BRANDA

16 užduotis

Perskaitykite situaciją ir vienu brūkšniu pabraukite poelgius, kurie būdingi nebrandžiai asmenybei, o dviem brūkšniais – brandžiai. Paaiškindite, kodėl pabraukėte būtent tuos poelgius.

Situacija

Daivai 28 metai. Ji dirba kirpėja. Jai patinka jos darbas, tačiau kirpyklos savininkas norėtų ją atleisti. Daiva šiurkšti su klientais, pyksta ant jų, jeigu jiems nepatinka jos padaryta šukuosena. Vakar vienai klientei ji pasakė, kad tokių retų ir plonų plaukų iš viso neįmanoma sušukuoti. Savininkas išpėjo Daivą, kad jeigu ji neišmoks elgtis mandagiai, nebegalės dirbti kirpykloje.

Daiva turi artimą draugą, kuriam pasipasakojo apie savo problemas. Draugas išklausė ir užjautė Daivą. Daiva niekaip negali nuspręsti keisti jai profesiją ar ne. Šįvakar ji ruošiasi paskambinti mamai ir paklausti jos patarimo.

17 užduotis

Dauguma psichologų mano, kad brandžiam žmogui būdingi tam tikri psichinės brandos požymiai. Kurie trys, Jūsų manymu, yra patys svarbiausi? Kodėl?

Psichinės brandos požymiai

1. Savarankiškas mąstymas. Brandi asmenybė kiekvienu klausimu turi savo nuomonę, pagrįstą asmenine vertybių sistema. Ji, žinoma, gali tartis su kitais žmonėmis, tačiau nusprendžia pati.

2. Atsakomybė. Už savo poelgius atsako pats žmogus. Jeigu suklysta, tai dėl to kaltina savo trūkumus, o ne aplinkybes ar kitus žmones.

3. Baimės ir pykčio suvaldymas. Brandi asmenybė geba nepasiduoti panikai, neparodyti susierzinimo, nerimo, sulaikyti ašaras, pyktį.
4. Noras dirbti. Brandi asmenybė siekia finansinės nepriklausomybės, gerina savo materialinę padėtį, nori būti naudinga bendruomenei.
5. Pastovūs ir stiprūs santykiai su partneriu. Brandus žmogus moka išreikšti savo jausmus kitam žmogui ir suprasti kito žmogaus jausmus. Jo santykiai su kitu žmogumi yra gilūs ir artimi.
6. Gyvenimo filosofijos turėjimas.
7. Pasitikėjimas savimi. Brandi asmenybė jaučia savo vertę, nesiekia kokių nors privilegijų, nesitiki pagalbos iš kitų.
8. Savikontrolė. Brandus žmogus suteikia savo veiklai norimą kryptį, pasirenka tikslus, tinkamus veiksmus, kontroliuoja emocijas, impulsus, mintis.
9. Moralinė branda. Brandi asmenybė girdi sąžinės balsą ir jo paiso, renkasi gėrį, o ne blogį. Jos elgesys pagrįstas moraliniais principais.
10. Jautrumas kitų žmonių poreikiams. Brandi asmenybė moka atspėti kito žmogaus poreikius.
11. Gebėjimas perduoti patirtį. Brandus žmogus gali verbalizuoti ir išreikšti patirtį (ypač emociją).

TEMA: SUAUGUSIO IR SENO ŽMOGAUS RAIDA

18 užduotis

Įrašykite trūkstantus žodžius.

1. Senstant pailgėja ..... laikas.
2. Lytinių hormonų mažėjimas moters organizme 45–50 gyvenimo metais vadinamas .....
3. Intelektu testo ..... dalį seni žmonės atlieka blogiau.
4. Anot D. Levinsono, tarp kelių suaugusiojo raidos laikotarpių yra .....
5. Ankstyvosios brandos laikotarpiu nuveiktus darbus žmogus įvertina ..... metu (pagal D. Levinsoną).
6. .... yra E. Ericsono pasiūlytas terminas, apibrėžiantis žmogaus troškimą pasinaudoti sukaupta patirtimi, perduoti ją kitiems žmonėms.
7. Psichologinis procesas, susijęs su siekimu laikytis praeities, su neveiklumu, vadinasi ..... (pagal E. Ericsoną).
8. Kūrybiškumo viršūnę suaugę žmonės paprastai pasiekia ..... gyvenimo metais.

9. .... sindromas reiškiasi tada, kai paskutinis vaikas palieka tėvų namus.
10. Pagyvenę žmonės dažniau susiduria su ..... negu jauni žmonės.
11. Geriausias laimės senatvėje garantas yra .....
12. Suaugusio žmogaus laikotarpis prasideda ..... žmogaus gyvenimo metais.
13. Apie 80 procentų senų žmonių kenčia nuo ..... ligų.
14. Mokslininkė ..... atliko pirmuosius reakcijos į mirtį tyrimus.
15. Vyresnio amžiaus žmonės pradeda nebemėgti .....
16. Pirmoji reakcijos į mirtį stadija vadinama .....
17. Priešiškumas, pyktis ir apmaudas apibūdina ..... reakcijos į mirtį stadiją.
18. Paskutinė reakcijos į mirtį stadija vadinama .....
19. Pagrindinė psichologinė problema penkiasdešimtmečio, t. y. pereinamojo laikotarpio, metu yra ..... (pagal D. Levinsoną).

II. PEDAGOGINĖS PSICHOLOGIJOS UŽDUOTYS

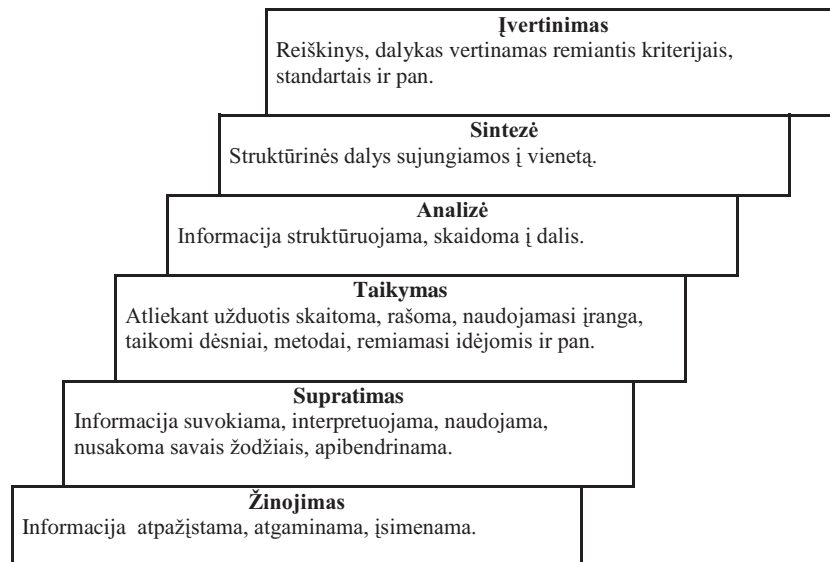
TEMA: MOKYMO(-SI) TIKSLAI

Pedagoginės psichologijos atstovai siaurąją prasme mokymosi procese išskiria pažinimo, psichomotorinės ir emocinės sričių tikslus. Žinios ir žinojimas „kas“, „kaip“ ir „kodėl“ leidžia formuluoti pažinimo srities tikslus. Žinojimas, kaip atlikti veiksmus ir įgyti praktinių įgūdžių, apibūdina psichomotorinės srities tikslus. Emocijų ir jausmų raiška, nuostatos, vertybės, nusakančios moksleivio požiūrį į tam tikrus įvykius, nusako emocinės srities tikslus. Šios trys mokymosi sritys gali būti įvairių lygių. Klasifikacijos į lygius vadinašios taksonomijomis. Jomis remiantis pagal išorinius požymius galima:

- apibūdinti ir aprašyti moksleivio elgesį;
- nustatyti ir aprašyti kokie ugdymo tikslai yra keliami;
- vertinti moksleivių mokymą(-si) pagal iškeltus tikslus.

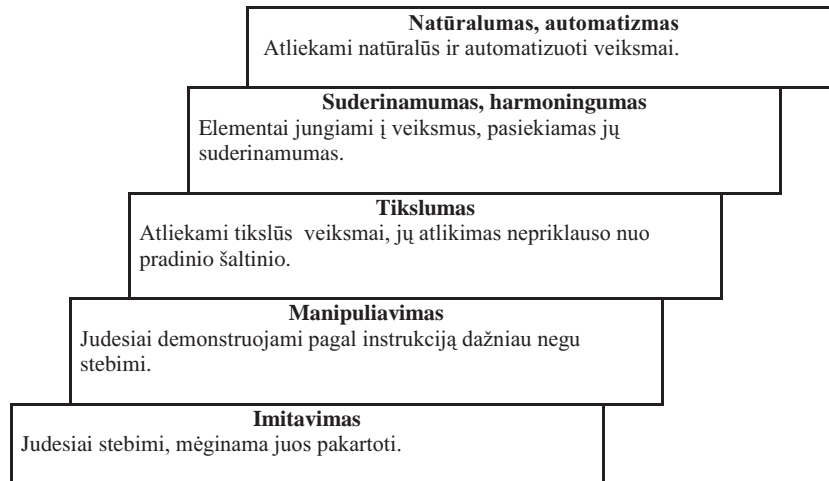
1 schema

Pažinimo srities taksonomija (pagal Blomm, 1960)

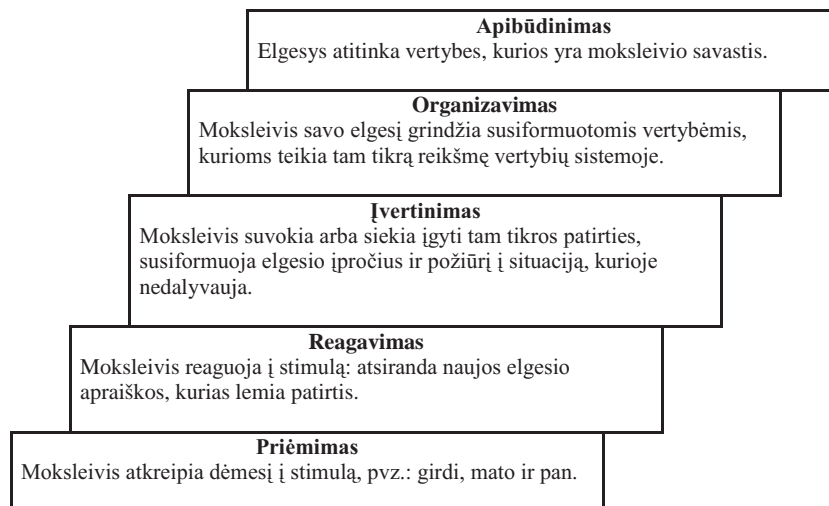
2 schema

Psichomotorinės srities taksonomija (pagal Dave, 1975)

3 schema

Emocinės srities taksonomija (pagal Krathwohl ir kt., 1964)

Užduotys studentų grupėms

1 užduotis

Remdamiesi savo studijuojamo dalyko ugdymo turinio medžiaga, suformuluokite mokymosi tikslus, kurie apibūdintų kiekvieną pažinimo srities taksonomijos lygį. Naudokite 1 schemą.

2 užduotis

Remdamiesi savo studijuojamo dalyko ugdymo turinio medžiaga, suformuluokite mokymosi tikslus, kurie apibūdintų kiekvieną psichomotorinės srities taksonomijos lygį. Naudokite 2 schemą.

3 užduotis

Remdamiesi savo studijuojamo dalyko ugdymo turinio medžiaga, suformuluokite mokymosi tikslus, kurie apibūdintų kiekvieną emocinės srities taksonomijos lygį. Naudokite 3 schemą.

4 užduotis

Kokio elgesio demonstravimo tikimasi iš moksleivio, jam pasiekus psichomotorinės, kognityvinės, emocinės sričių tikslus? Užpildykite 1 lentelę. Pateikite pavyzdžių, per kokių dalykų pamokas šie tikslai dažniausiai pasiekiami. Atliekant užduotį, siūloma naudotis taksonomijų schemomis.

1 lentelė

Moksleivių elgesys, susijęs su mokymosi sričių (kognityvinės, psichomotorinės, emocinės) taksonomijomis

Taksonomijos	Veiksmai, elgesys, žodžiai, kurių tikimasi iš moksleivio
Kognityvinė	
Psichomotorinė	
Emocinė	

• Pasitikrinimo lentelė

Moksleivių elgesys, susijęs su mokymosi sričių (kognityvinės, psichomotorinės, emocinės) taksonomijomis

Taksonomijos	Veiksmai, elgesys, žodžiai, kurių tikimasi iš moksleivio
Kognityvinė	Žinok, apibrėžk, įvardyk, suprask, interpretuok, išversk, paaiškink, pateik naujų pavyzdžių, apibūdink, apibendrink ir pan.
Psichomotorinė	Parodyk, pademonstruok, pastatyk, pavaizduok, nubraižyk, pagamink, padainuok, suvaidink, nupiešk ir pan.
Emocinė	Paklausk, atsakyk, pasirink, fiksiuok, tyrinėk, suprask, sutik, priimk, atmesk ir pan.

5 užduotis

Kokius mokymo(-si) metodus ir formas taikysite ugdymo procese, siekdami psichomotorinės, pažinimo, emocinės sričių tikslų. Užpildykite 2 lentelę. Naudokitės 1, 2, 3 taksonomijų schemomis. Pakomentuokite, kodėl taikėte būtent tokius metodus.

2 lentelė

Taksonomijų ir mokymo(-si) metodų bei formų ryšys

Psichomotorinės srities tikslai (pvz., įgyti mokėjimų, įgūdžių ir pan.)	Pažinimo srities tikslai (pvz.: įgyti žinių, suprasti ir pan.)	Emocinės srities tikslai (pvz.: priimti požiūrį, keisti požiūrį, nuostatas ir pan.)

• Pasitikrinimo lentelė

Taksonomijų ir mokymo(-si) metodų bei formų ryšys

Psichomotorinės srities tikslai (pvz., įgyti įgūdžių ir pan.)	Pažinimo srities tikslai (pvz.: įgyti žinių, suprasti ir pan.)	Emocinės srities tikslai (pvz.: priimti požiūrį, keisti požiūrį, nuostatas ir pan.)
Pratimas Individuali praktinė veikla Pratybos Projektas	Atvejų analizė Projektas Seminaras Individualusis mokymasis Paskaita Klausimai / atsakymai Užduotys Problemų sprendimas	Atvejų analizė Diskusijos Vaidmenų žaidimai

6 uždutis

Kokius mokymo metodus ir formas taikysite, siekdami psichomotorinės, pažinimo ir emocinės sričių tikslų? Užpildykite 3 lentelę, aptarkite, kodėl numatytiems tikslams pasiekti taikote vienus metodus, o kitus ne?

3 lentelė

Mokymo metodų ir formų tinkamumo lygis, siekiant psichomotorinės, pažinimo ir emocinės sričių tikslų

Mokymo metodai ir formos	Mokymo metodų ir formų tinkamumo lygis siekiant:					
	psichomotorinės srities tikslų		pažinimo srities tikslų		emocinės srities tikslų	
	Žemas	Aukštas	Žemas	Aukštas	Žemas	Aukštas
Paskaita						
Demonstravimas						
Komandos mokymas						
Diskusija						
Debatai						
Klausimai / atsakymai						
Vaizdo medžiagos nagrinėjimas						
Seminaras						
Laboratoriniai darbai						
Žaidimas						
Minčių lietus (smegenų šturmas)						
Šurmuliuojančios grupės						
Ekskursija						
Vaidmenų žaidimai						
Ledlaužis						
Modeliavimas						
Atvejų analizė						
Nuotolinis mokymas						
Projektas						
Individualus mokymas						

• *Pasitikrinimo lentelė*

Mokymo metodų ir formų tinkamumo lygis, siekiant psichomotorinės, pažinimo ir emocinės sričių tikslų

Mokymo metodai ir formos	Mokymo metodų ir formų tinkamumo lygis siekiant:					
	psichomotorinės srities tikslų		pažinimo srities tikslų		emocinės srities tikslų	
	Žemas	Aukštas	Žemas	Aukštas	Žemas	Aukštas
Paskaita			*			
Demonstravimas	*		*			
Komandos mokymas	*			*		
Diskusija				*		*
Debatai				*		*
Klausimai / atsakymai				*		
Vaizdo medžiagos nagrinėjimas	*			*	*	
Seminaras				*	*	
Laboratoriniai darbai		*		*	*	
Žaidimas				*		*
Minčių lietus (smegenų šturmas)				*		
Šurmuliuojančios grupės				*		
Ekskursija	*			*		*
Vaidmenų žaidimai				*		*
Ledlaužis					*	
Modeliavimas		*		*		*
Atvejų analizė				*		
Nuotolinis mokymas				*		
Projektas		*		*		
Individualus mokymas		*		*		*

7 užduotis

Kokiems metodams ir formoms ugdymo procese turėtume teikti pirmenybę, siekdami didesnio moksleivių aktyvumo. Užpildykite 4 lentelę, pažymėkite moksleivių aktyvumo lygį (žemą, vidutinį, aukštą), pakomentuokite atsakymus.

4 lentelė

Mokymo metodų ir formų ryšys su moksleivių aktyvumo lygiu

Mokymo metodai ir formos	Moksleivių aktyvumo lygis
Paskaita	
Demonstravimas	
Komandos mokymas	
Diskusija	
Debatai	
Klausimai / atsakymai	
Vaizdo medžiagos nagrinėjimas	
Seminaras	
Pratybos	
Žaidimai	
Šurmuliuojančios grupės	
Ekskursija	
Minčių lietus / smegenų šturmas	
Vaidmenų žaidimai	
Ledlaužis	
Modeliavimas	
Atvejų analizė	
Projektas	
Nuotolinis mokymas(-is)	
Individualus mokymas(-is)	

• Pasitikrinimo lentelė

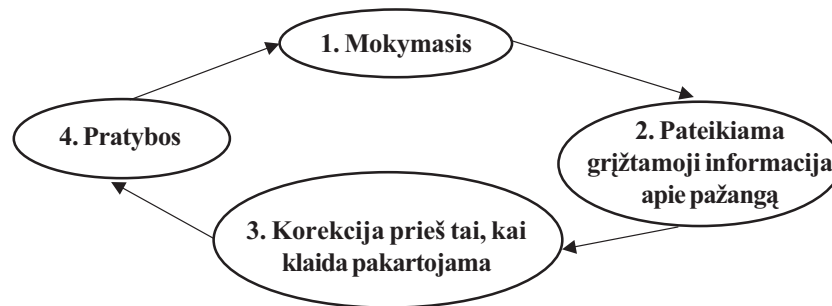
Mokymo metodų ir formų ryšys su moksleivių aktyvumo lygiu

Mokymo metodai ir formos	Moksleivių aktyvumo lygis
Paskaita	Žemas
Demonstravimas	Žemas / aukštas
Komandos mokymas	Žemas
Diskusija	Aukštas
Debatai	Aukštas
Klausimai / atsakymai	Vidutinis
Vaizdo medžiagos nagrinėjimas	Vidutinis
Seminaras	Vidutinis
Pratybos	Vidutinis
Žaidimai	Vidutinis
Šurmuliuojančios grupės	Aukštas
Ekskursija	Vidutinis
Minčių lietus / smegenų šturmas	Aukštas
Vaidmenų žaidimai	Aukštas
Ledlaužis	Aukštas
Modeliavimas	Aukštas
Atvejų analizė	Vidutinis
Projektas	Aukštas
Nuotolinis mokymas(-is)	Aukštas
Individualus mokymas(-is)	Aukštas

TEMA: MOKYMO(-SI) MODELIAI

Bihevioristinės teorijos atstovai akcentuoja, kad:

- dėmesys turi būti skiriamas stebimam elgesiui, bet ne nematomiems psichiniams procesams;
- dalyvauti mokymosi procese yra geriau negu pasyviai stebėti; svarbu yra mokytis patirties;
- mokymąsi galima pastiprinti, jeigu grįžtamasis ryšys pateiktas pagal schemą:

- būtina pastiprinti mokymąsi, siekiant, kad programa būtų išmokta;
- kiekviena mokymosi proceso dalis turi būti trumpa ir susijusi su anksčiau išmoktu elgesiu.

Pedagogo vaidmuo

- Naudokite pastiprinimą, siekdami paskatinti moksleivį tinkamai elgtis:
  - kai moksleivis mokosi faktinę medžiagą, greitai ir periodiškai suteikite jam grįžtamosios informacijos;
  - kai moksleivis mokosi suprasti ar naudoti faktinę medžiagą, nesi- stenkite jam labai greitai suteikti grįžtamosios informacijos, nes klaidos ir bandymai visada susiję su supratimo procesu;
  - naudokite įvairius paskatinimo būdus;
  - skatinkite teigiamą elgesį ir ignoruokite neigiamą.
- Mokymo procese teikite pirmenybę skirtingiems paskatinimo būdams:
  - skatinkite moksleivį išbandyti naujus mokymosi būdus, tačiau vėliau paremkite jį ne taip dažnai kaip iš pradžių;
  - jeigu norite paskatinti moksleivio aktyvumą, naudokite fiksuotus pastiprinimo intervalus.

- Aprašykite, kokių moksleivių mokymosi rezultatų, grįžtamojo ryšio tikėtės, kaip organizuosite mokymo(-si) procesą (t. y. kaip to sieksite):
  - pamokos pradžioje tiksliai suformuluokite moksleiviams, ko jūs iki pamokos pabaigos juos norite išmokyti;
  - suklasifikuokite medžiagą, kurios bus mokoma žingsnis po žingsnio;
  - pateikite grįžtamosios informacijos apie atliktus tam tikrus veiksmus, paskatindami ir koreguodami moksleivių atsakymus.
- Moksleiviui praradus mokymosi motyvaciją, naudokite įvairius paskatinimo būdus ir formas:
  - sudarykite kontraktą su moksleiviu dėl konkretaus apdovanojimo jam užbaigus darbą;
  - dažnai naudokite trumpalaikius, tiesioginius paskatinimus ir apdovanojimus.

Kognityvinės teorijos atstovai tiria, kaip apdorojama, laikoma ir atkuriamą informaciją bei kaip ją naudojama protaujant ir sprendžiant problemas.

Kognityvistai teigia, kad:

- moksleiviams reikia padėti atgaminti medžiagą;
- būtina siekti, kad dalyko turinys būtų prasmingas;
- būtina padėti moksleiviams efektyviai įsiminti mokymo medžiagą, siekiant, kad ji būtų suprasta ir išgirsta;
- mokymosi procese būtina vadovautis bendrais principais ir formuoti moksleivių bendruosius gebėjimus;
- moksleiviai gali efektyviai mokytis bandydami ir klysdami;
- moksleiviai gali efektyviai mokytis, vadovaudamiesi bendrais principais specifinėse veiklos srityse;
- nustatyti individualūs skirtumai: dalis moksleivių mokosi besiremdami konkrečiais faktais, kiti – abstrakčiomis to paties dalyko sampratomis.

Pedagogo vaidmuo

- Atkreipkite dėmesį į dalyko struktūrą ir kaip jūs pateikiate mokymo medžiagą.
- Padėkite moksleiviams spręsti problemas, kurios jiems svarbios, siekite jos su besimokančiajam svarbia situacija.

- Organizuokite mokymąsi taip, kad moksleivis pats atrastų.
- Diskusija turi remtis specifiniais klausimais.
- Organizuokite diskusiją kaip galima dažniau, sudarykite sąlygas moksleiviams prisimti atsakomybę už vadovavimą jai.

Humanistinės teorijos atstovai (pagal Glasser, 1969) akcentuoja, kad:

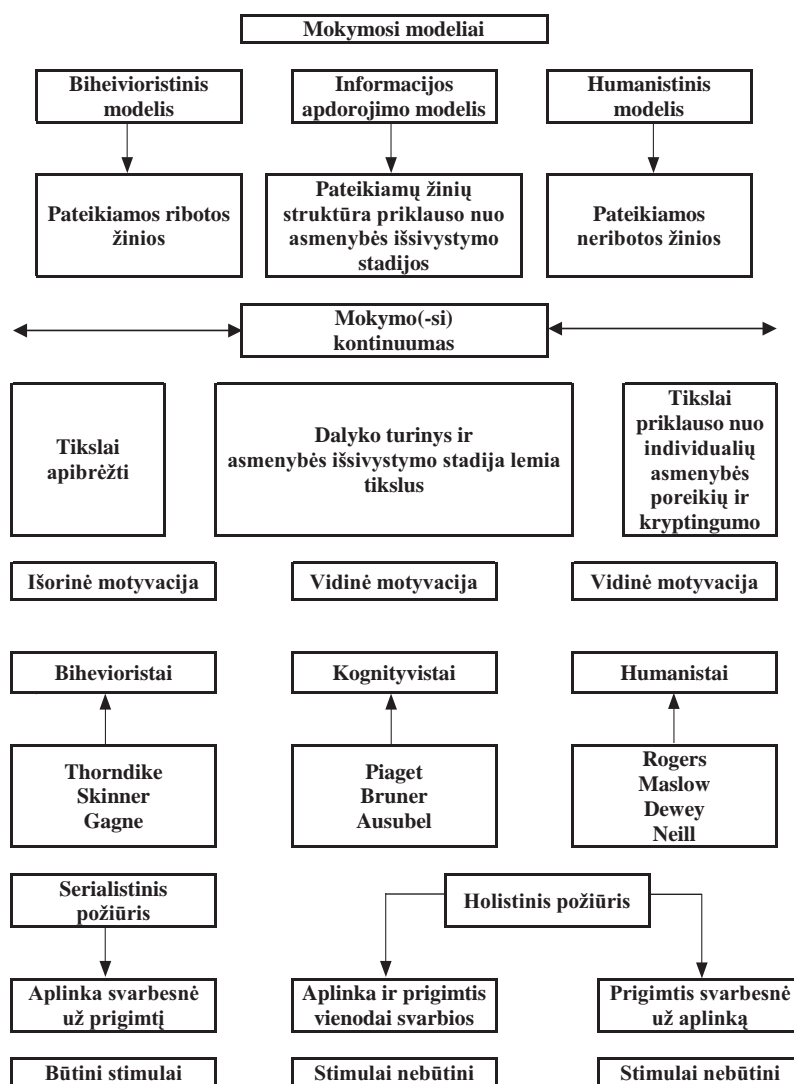
- moksleivis mokosi to, ko jam reikia, ir to, ką jis nori žinoti;
- noras mokytis ir žinojimas, kaip mokytis, – svarbiau už žinias;
- savo mokymosi rezultatų vertinimas – prasmingo darbo rodiklis;
- mokėjimas jausti taip pat svarbus, kaip ir mokėjimas mąstyti;
- moksleivis mokosi tik tada, kai nejaučia baimės, todėl svarbi savimoka;
- moksleivis turi pasirinkti, ko jis mokysis.

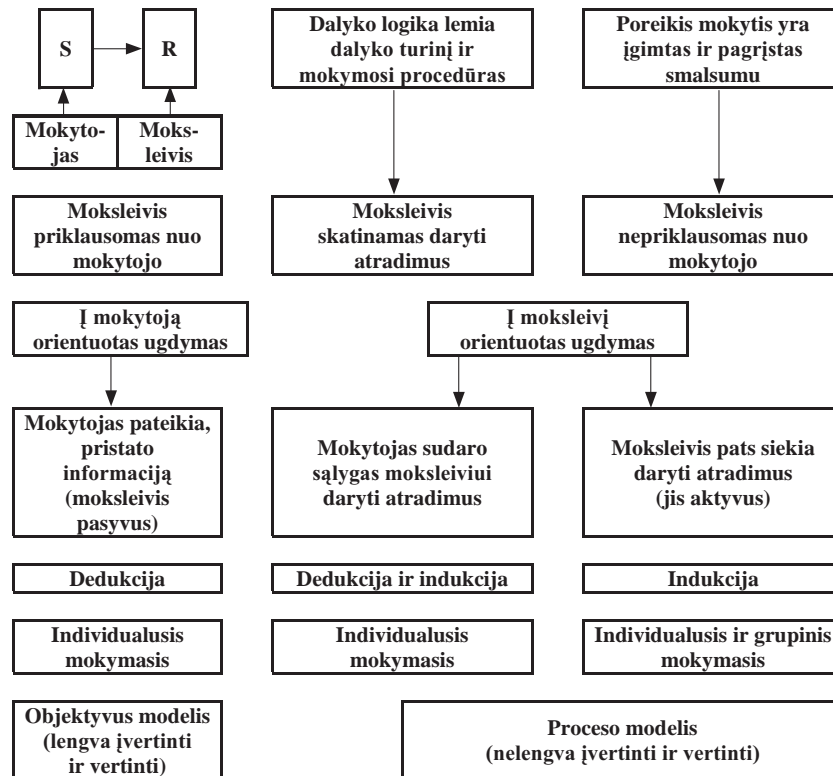
Pedagogo vaidmuo

- Sudarykite sąlygas moksleiviams rinktis, vadovauti bei kontroliuoti savo mokymąsi.
- Individualizuokite mokymąsi, supraskite, kad mokymąsi sudaro susitarimai ir atsakomybės prisiėmimas už jų laikymąsi.
- Kurkite šiltą, teigiamą, priimtina atmosferą:
  - išmokite moksleivių vardus;
  - parodykite, kad jus domina tai, kas vyksta grupėje;
  - parodykite, kad esate patenkinti, kai moksleiviai gerai dirba;
  - neakcentuokite ir nelyginkite jų su kitais, o ypač su broliais ir seserimis.
- Kviesdami moksleivius mokytis, būkite jų pagalbininkais, bet nebūkite diktatoriais ar manipulatoriais.
- Parodykite, kad esate realus asmuo, turintis jausmus:
  - jeigu reiškiate pyktį, paaiškinkite situaciją, kuri jį išprovokavo;
  - nenukreipkite pykčio į moksleivius;
  - komentuokite situaciją, bet ne moksleivio asmenybės savybes. (Humanistai nurodo, kad moksleiviai labiau linkę reikšti savo emocijas, kai mato, kad pedagogas tai daro.)
- Darykite viską, kad moksleiviai vienas kitam puoselėtų teigiamus jausmus. Būkite jautrūs jų poreikiams ir jausmams.

Rodykite teigiamus pavyzdžius, jei norite, kad moksleiviai būtų jautrūs Jūsų jausmams.

4 schema

Užduotys studentų grupėms

8 užduotis

Naudodamiesi 4 schema, palyginkite biheivoristų, kognityvistų, humanistų požiūrius į ugdymą.

9 užduotis

Pateikite konkrečių pavyzdžių, kaip šių filosofų idėjos gali būti įgyvendinamos mokykloje.

10 užduotis

Kokie mokymosi metodai taikomi derinant mokymo(-si) modelius ir taksonomijas? Užpildykite 5 lentelę. Kokiais argumentais galėtumėte pagrįsti savo atsakymus?

5 lentelė

Mokymo(-si) krypčių ir taksonomijų ryšys su mokymo(-si) metodais

Taksonomijos		Metodai		
		Biheivoristai	Kognityvistai	Humanistai
Pažinimo	perteikimas			
	vertinimas			
Psichomotorinė	pradiniai įgūdžiai / gebėjimai			
	praktinė veikla			
	vertinimas			
Emocinė	perteikimas ir vertinimas			

• Pasitikrinimo lentelė

Mokymo(-si) krypčių ir taksonomijų ryšys su mokymo(-si) metodais

Taksonomijos		Metodai		
		Biheivoristai	Kognityvistai	Humanistai
Pažinimo	perteikimas	Metodai, pagrįsti atmintimi, asociacijomis	paskaita, pristatymas, atvejų analizė, mokymo medžiagos studijavimas	diskusijos, žaidimai
	vertinimas	klausimai / atsakymai	užduotys / testai	diskusija
Psichomotorinė	pradiniai įgūdžiai / gebėjimai	demonstravimas	demonstravimas	veiksmų aptarimas
	praktinė veikla	pratybos	atvejų analizė	projektai, modeliavimas
	vertinimas	veikla	grįžtamasis ryšys	veiksmų planas / kontraktas
Emocinė	perteikimas ir vertinimas	debatai	religinė, dvasinė patirtis, debatai	diskusija, pasikeitimas nuomonėmis, savęs vertinimas

TEMA: VERTINIMAS

Vertinimas – tai procesas, kurio metu renkami ir gaunami duomenys apie moksleivio mokymąsi, pasiekimus ir kompetenciją.

Galima išskirti šiuos **vertinimo tipus**: diagnostinis, formuojamasis (ugdomas), apibendrinamasis, kriterinis, norminis ir ipsatyvus vertinimai.

Diagnostinis vertinimas – tai vertinimas, kuris padeda nustatyti moksleivio mokymosi pasiekimus, sunkumus ar negales. Šis vertinimas sudaro sąlygas, atsižvelgiant į ypatingus moksleivio poreikius ar negales, siūlyti jam individualias programas, taikyti specialius ugdymo metodus. Diagnostinis vertinimas gali būti suprantamas kaip mokytojo kasdienio klasės stebėjimo ir kontrolės dalis. Moksleiviui jis gali padėti pripažinti savo mokymosi privalumus ir trūkumus.

Formuojamasis (ugdomas) vertinimas – tai vertinimas, kuris padeda patvirtinti moksleivio mokymosi pažangą bei numatyti ateities veiksmus. Formuojamasis vertinimas atliekamas viso ugdymo proceso metu. Jis padeda moksleiviams ir mokytojui bendradarbiauti, analizuoti pasiekimus ar nesėkmes, atskleisti mokymosi privalumus ir trūkumus. Formuojamasis vertinimas sudaro sąlygas moksleiviams gauti grįžtamosios informacijos apie savo mokymąsi, atskleisti teigiamą požiūrį į mokytojus, tikėtis jų paramos, įveikiant mokymosi sunkumus. Kadangi formuojamasis vertinimas pagrįstas moksleivio ir mokytojo tarpusavio bendradarbiavimu, vertinimo rezultatai neturi būti prieinami visuomenei. Mokytojai, naudojantys šį vertinimą, privalėtų atsisakyti įžeidžiančių komentarų, raudono pieštuko, pažymio ir pan.

Apibendrinamasis (suminis) vertinimas – tai vertinimas, naudojamas mokymosi laikotarpio pabaigoje. Apibendrinamojo vertinimo rezultatai yra skirti suinteresuotiesiems asmenims ir institucijoms. Jis asocijuojasi su ugdymo kokybės įvertinimu. Nors moksleivis iš apibendrinamojo vertinimo rezultatų gali spręsti apie savo pažangą, pirmiausiai ši informacija skirta mokytojams ir kitų institucijų vadovams.

Kriterinis vertinimas – tai vertinimas, kai moksleivio mokymo(-si) pasiekimai vertinami remiantis konkrečiais kriterijais. Šis vertinimas apibrėžiamas kaip standartas, kuriuo remiantis priimami sprendimai. Toks standartas aprašomas prieš vertinimą, dėl jo susitariama ir įsipareigojama jo laikytis. Kriterinis vertinimas pažymiais priklauso nuo pasiekimų kriterijų. Taigi visi moksleiviai gali gauti geriausius pažymius, jei jie įvykdė standarto reikalavimus, ir visi gali būti įvertinti neigiamai, jei jie neįvykdė standarto reikalavimų. Kriterinis vertinimas pavojingas tuo, kad gali būti vertinami tik paviršutiniški ugdymo aspektai, pvz., mokytojas gali remtis paviršutiniškais kriterijais (patrauklia moksleivio išvaizda, paslaugumu, pataikavimu), lemiančiais jo vertinimą.

Norminis vertinimas – tai vertinimas, pagrįstas moksleivio pasiekimais ir kitų moksleivių atliktais vertinimais, graduojant ne tik vertinamojo gebėjimus, bet ir lyginant juos su kitų atitinkamos grupės moksleivių rezultatais. Pagal kriterinio vertinimo sistemą galima įvertinti, kaip moksleivis atlieka užduotis, lyginant su tam tikrais numatytais standartais, arba kaip tam tikras užduotis atlieka moksleiviai, priklausantys tam tikrai grupei, lyginant juos tarpusavyje. Šis vertinimas leidžia tarpusavyje palyginti skirtingų moksleivių žinias ir gebėjimus, sudaro sąlygas mokytojui išskirstyti moksleivius pagal jų pasiekimų lygius. Taigi, atlikę užduotis, moksleiviai į grupes suskirstomi pagal surinkus taškus: geriausiųjų grupė (pvz., 10 proc. visų atlikusiųjų užduotis) gauna aukščiausią įvertinimą, šiek tiek prasčiau atlikusiųjų užduotį grupė (taip pat apie 10 proc.) gauna žemesnę vertinimą ir t. t. (pvz., valstybinio egzamino vertinimas yra norminis).

Ipsatyvus vertinimas – tai moksleivio veiklos vertinimas, kai ji lyginama su jo ankstesne veikla, remiantis moksleivio paties susikurtais (prisiimtais) kriterijais. Šis vertinimas skiriasi nuo savo veiklos vertinimo, atliekamo pagal mokytojo pateiktus kriterijus. Ipsatyvus vertinimas padeda padidinti pasitikėjimą savimi, patikrinti save, prieš atsiskaitant pagal tam tikrus numatytus standartus.

Užduotys studentų grupėms

11 užduotis

Kas yra vertinimas?

12 užduotis

Kodėl mokykloje mes vertiname moksleivius? Kokie vertinimo tikslai?

Galimi studentų atsakymai

Motyvuoti, pastiprinti, paskatinti moksleivio mokymąsi. Patikrinti moksleivio žinias, gebėjimus, įgūdžius, supratimą. Nustatyti pradedančiųjų mokyti individualius ypatumus ir gebėjimus. Parinkti mokymo(-si) būdą pagal individualias moksleivio savybes. Suteikti grįžtamosios informacijos apie moksleivio užduoties atlikimą, pasiekimus moksleiviui, jo tėvams (globėjams). Suteikti grįžtamosios informacijos pedagogui. Padėti pedagogui tinkamai parinkti ugdymo turinį bei metodus, atitinkančius moksleivių raidos ypatumus. Užtikrinti, kad būtų laikomasi mokymo(-si) pasiekimų standarto. Padėti moksleiviui siekti pažangos. Numatyti moksleivio atliekamos užduoties įvykdymą. Suteikti išsilavinimą.

Atlikus užduotį, atsakymai apibendrinami, pateikiami suformuluoti vertinimo tikslai.

Bendrieji vertinimo tikslai:

- padėti moksleiviams mokytis;
- padėti moksleiviams pasitikrinti žinias, gebėjimus;
- padėti moksleiviams keisti švietimo įstaigas ir judėti jose, įgyti sertifikata (atestata, pažymėjimą);
- padėti švietimo įstaigai atsiskaityti visuomenei;
- informuoti visuomenę apie švietimo įstaigos veiklą.

Mokytojas gali kelti ir specialius vertinimo tikslus:

- įvertinti moksleivių mokymosi pažangą;
- nustatyti moksleivių mokymosi sunkumus;
- skatinti moksleivių mokymosi motyvaciją;
- įvertinti taikomų mokymo(-si) metodų tinkamumą;
- įvertinti dalyko, kurso efektyvumą.

13 užduotis

Remiantis suformuluotais vertinimo tikslais, nusakykite bendrojo lavinimo mokykloje taikomos vertinimo sistemos privalumus ir trūkumus. Įvertinkite pradinės, pagrindinės mokyklos bei gimnazijų vertinimo sistemų specifišką. Užpildykite 6 lentelę.

6 lentelė

Bendrojo lavinimo mokyklos vertinimo sistemos privalumai ir trūkumai

Vertinimo sistemos privalumai	Vertinimo sistemos trūkumai

14 užduotis

Palyginkite formuojamojo ir ugdomojo vertinimo tikslus. Užpildykite 7 lentelę.

7 lentelė

Formuojamojo ir apibendrinamojo vertinimo tikslai

Formuojamojo vertinimo tikslai	Apibendrinamojo vertinimo tikslai

• Pasitikrinimo lentelė

Formuojamojo ir apibendrinamojo vertinimo tikslai

Formuojamojo vertinimo tikslai	Apibendrinamojo vertinimo tikslai
Siekiant ugdymo tikslų ir taikant mokymosi metodus padėti moksleiviams pasiekti sėkmę. Atskleisti moksleiviams mokymosi privalumus ir trūkumus. Padėti pedagogams mokyti moksleivius. Padėti pedagogams tobulinti mokymo(-si) metodus. Skatinti moksleivio mokymosi motyvaciją. Laiku suteikti moksleiviams pagalbą.	Padėti pasirinkti moksleivius tolesniam mokymuisi, tam tikrai veiklai. Padėti programų kūrėjams išanalizuoti ir įvertinti programas ir parengtus pasiekimų standartus. Padėti egzaminų komisijoms įvertinti moksleivius, suteikiant jiems pažymėjimą ar atestatą. Sudaryti sąlygas absolventams pasirinkti kursus studijoms.

15 užduotis

Palyginkite formuojamąjį ir apibendrinąjį vertinimą. Užpildykite 8 lentelę. Aptarkite šių vertinimo tipų panašumus ir skirtumus.

8 lentelė

Formuojamojo ir apibendrinamojo vertinimo palyginimas

Formuojamasis vertinimas	Apibendrinamasis vertinimas

• Pasitikrinimo lentelė

Formuojamojo ir apibendrinamojo vertinimo palyginimas

Formuojamasis vertinimas	Apibendrinamasis vertinimas
Vyksta dalyko mokymo(-si) metu: - nustatomi mokymosi poreikiai; - aprašoma mokymosi pažanga; - identifikuojama ir numatoma pažanga ateityje; - suteikiama daug mokymosi motyvaciją skatinančių galimybių pradedant formaliomis ir baigiant neformaliomis.	Vyksta dalyko mokymo(-si) pabaigoje: - galima tarpusavyje palyginti moksleivius, grupes, klases, ugdymo institucijas; - pateikiama ataskaita apie baigiamuosius rezultatus; - akcentuojami formalieji metodai, kurie yra efektyvūs ir patikimi.

16 užduotis

Užpildykite lentelę, nurodydami kokius įrodymų apie moksleivių mokymosi pasiekimus rinkimo būdus galėtų naudoti mokytojas.

9 lentelė

Įrodymų apie moksleivių mokymosi pasiekimus rinkimo būdai

Žodiniai	Rašytiniai	Grafiniai	Veiklos rezultatai

• Pasitikrinimo lentelė

Įrodymų apie moksleivių mokymąsi ir pasiekimus rinkimo būdai

Žodiniai	Rašytiniai	Grafiniai	Veiklos rezultatai
Klausinėjimas	Klausimynai	Eskizai	Modeliai
Klausymas	Dienoraščiai	Piešiniai	Žaidimai
Diskusija	Raportai	Brėžiniai	Fotografijos
Pristatymas	Esė, apybraižos	Grafikai	
Interviu	Pastabos	Diagramos	
Debatai	Pasakojimai, apysakos	Kreivės	
Garso įrašai	Laikraščio straipsniai	Spausdinta medžiaga	
Vaizdo įrašai	Klausimai / atsakymai		
Vaidmenų žaidimai	Atpasakojimai		
Modeliavimas	Rašiniai		

17 užduotis

Palyginkite, kokiais būdais mokytojai rinktų informaciją apie moksleivių mokymosi pasiekimus siekdami pažinimo, psichomotorinės, emocinės srities tikslų? Naudokitės 1, 2, 3 schemomis.

10 lentelė

Informacijos apie moksleivių pasiekimus rinkimo būdai, siekiant pažinimo, psichomotorinės, emocinės sričių tikslų

Tikslai	Galimi informacijos apie moksleivių pasiekimus rinkimo būdai
Pažinimo srities	
Psichomotorinės srities	
Emocinės srities	
Asmenybės tobulinimo	

• Pasitikrinimo lentelė

Informacijos apie moksleivių pasiekimus rinkimo būdai, siekiant pažinimo, psichomotorinės, emocinės sričių tikslų

Tikslai	Galimi informacijos apie moksleivių pasiekimus rinkimo būdai
Pažinimo srities	Klausimai, klausimų blokai, struktūrizuotas / laisvas esė, projektai
Psichomotorinės srities	Gebėjimų, įgūdžių stebėjimas, gebėjimų ir įgūdžių vertinimas veikloje, savęs vertinimo lapas, projektas
Emocinės srities	Stebėjimas, individualus pokalbis, diskusija, Bendraamžių vertinimas
Asmenybės tobulinimo	Savęs vertinimas, diskusijos, individualūs pokalbiai, bendraamžių vertinimas

LITERATŪRA

1. Allport G. Tapsmas. – Vilnius, 1998.
2. Arends R. I. Mokomės mokytis. – Vilnius, 1998.
3. Bennett B., Rolheiser-Bennett C., Stevahn L. Mokymasis bendradarbiaujant. – Vilnius, 2000.
4. Berne E. What do you say after you say hello (the psychology of human destiny). – New York, 1980.
5. Black P. J. Testing : Friend or Foe? The Theory and Practice of Assessment and Testing. – London, 1999.
6. Butkienė G., Kepalaitė A. Mokymasis ir asmenybės brandimas. – Vilnius, 1996.
7. Capel S., Leask M., Turner T. Learning to Teach in the Secondary School. – London and New York, 1997.
8. Gage N. L., Berliner D. C. Pedagoginė psichologija. – Vilnius, 1994.
9. Grant W. Nuo 13 iki 19. – Kaunas, 1998.
10. Grendstad N. M. Mokyti – tai atrasti. – Vilnius, 1996.
11. Gučas A. Vaiko ir paauglio psichologija. – Kaunas, 1990.
12. Jensen E. Tobulas mokymas. – Vilnius, 1999.
13. Kret E. Mokykimės kitaip. Atviro mokymosi idėjos. – Kaunas, 2001.
14. Leitner S. Išmokime mokytis. – Vilnius, 1998.
15. Lepeškienė V. Humanistinis ugdymas mokykloje. – Vilnius, 1996.
16. Levinson D. The seasons of a man's life. – New York, 1979.
17. Lietuvos švietimo reformos gairės. – Vilnius, 1993.
18. Moral development : an introduction. – Boston, 1995.
19. Papalia D. Human development. – New York, 1995.
20. Piaget J. Vaiko kalba ir mąstymas : vaiko logikos tyrinėjimai. – Vilnius, 2002.
21. Pikūnas J. Nuo asmens iki asmenybės. – Kaunas, 1990.
22. Pikūnas J., Palujanskienė A. Asmenybės vystymasis. – Kaunas, 2000.
23. Reece I., Walker S. Teaching, Training and Learning. A Practical Guide. Business education Publishers limited. – 1997.
24. Thomas R. Comparing theories of child development. – California, 2000.
25. Vaičiulienė A. Paauglystė – didelių permaių metas. – Vilnius, 1998.
26. Žukauskienė R. Raidos psichologija. – Vilnius, 2001.